

DR.SC. ZDRAVKO KORDIĆ

PJESNIK PONORA, ZRENJA I ZRELOSTI

Mile Luburić, Večer II.Bilig; Ljubuški, 2025.

Pjesnik duhovnosti, ponora; buntovni pjesnik akribijskoga izražavanja. Nervozni buntovnik, pjesnik i mladić! Uspješno prikrivajući svoju nervozu zakoracio je i umočio pero u duboku istinsku riječ – stanje uma pretočio u umjetnost.

Od ranoga djetinjstva bavio se zagonetanjem i riječ mu je postala zagonetkom, križaljkom i križom a u taj život križaljke ga je uveo nešto stariji kolega Stanko Šarac.

O Mili je teško pisati a ne/poznavati ga i njegove životne i životodajne putešestvije i njegove ne/prigode. Imao sam prigodu upoznati Luburićevu dušu i duh – izbliza; s toploga i vreloga ljubušškoga asfalta kroz zamišljenu (autobusnu) postaju kao mladoga i nadobudnoga gimnazijalca. Iluzorno je pisati opće postavke o Mili i njegovu stvarateljstvu, o mladom iznimnom i nadobudnom pjesniku. Mile s nama nešto starijima je sudjelovao u skupini „Ars mea“ – veći dio članova te skupine mladopjesnika je predstavljen u sarajevskom časopisu „Lica“, zajedno s mostarskom skupinom „Vrelo“, te trebinjskom skupinom „Svitanje“ – to je učinio sarajevski sveučilišni profesor, te kasniji akademik Enes Duraković. U Gimnaziji je pokrenuto glasilo „Chatedra“, koje se ubrzo ugasila.

Mile je bio djelatan, ambiciozan i angažiran u tim pothvatima – nikako nije bio „angažirani pjesnik“. Ničega čudnoga osim što je veoma mlad pjesnik, postao pjesnik zrenja i zrelosti; pjesnik rimbaudovske mladosti koji je s devet godina pisao pjesništvo i s devetnaest se uglavnom ugasio. Rimbaud je zasluženom svojim djelom stekao svjetsku slavu, malarmeovski dosljedan i u otklonu od njega utemeljio je simbolizam i suvremeno pjesništvo te nam je bio uzorom.

Uvjetno rečeno „zavičajni“ pjesnik koji je zavičaj rasprostro kozmopolitski – plač, nemoć koja je prodirala u svemoć riječi, „rika nad uvalom“ – svemirski je odjekivala a odjek je bio sve jači kako je vrijeme odmicalo i danas nakon više od pet desetljeća taj svemirski eho odjekuje u razumijevanju toga pjesništva.

U sedamnaestoj godini ugasio se život,, nestao je plamen; ugasio se svjetionik noćnoga svjetla – ugasio se život, umukla je pjesma; umukla je riječ.

Vikendima sam putovao iz Ljubušškoga u Tihaljinu a Mile je svednevice putovao u svoje Radišće, tu sam ga kroz razgovor dobro upoznao; upoznao njegova strijemljenja, njegov duh. Kroza zalazak zimskoga sunca, kroz buru i oluju; kroza radost svibanjskoga jutrenja i sumraka – dočekivali smo jesenje dane, razgovore iz školskih klupa – o „intermezzu

stvarnosti“, „putovanju mislima“ – o objelodanjivanju prvih pjesama, te o svemu što dotiče život i smrt.

„Nad uvalom vjetar.

Rika nemoći i plač kamena...

ta noć studena nestaje

u sivilu nečujne stvarnosti...

I pjesma...

ditiramb smrti i kamena

nad uvalom

(Intermezzo stvarnosti).

Što reći o ovakovoj kratkoj izvrsnoj pjesmi punoj ekspresije – koja se rasprskava zrakom; svemirom u zaglušujuću tišinu. Pjesma dotiče i kamen i noć studenu, stvarnost /zbilju/ i ditiramb smrti – t.j. radosnu smrt (poput sv. Franje Asiškog).

„Slikao je putove svoje sudbime“ – ali iz njih se život grana i puti su beskrajni, nema moći koja ih može dosegnuti a poznati su samo Bogu.

Pjesnik se ne miče – u svilu je vječnosti ko u bajci nekoj – statičan a u mislima u žurbi kroza „daleke snove što prolaze, teku ...“ pjesnik razmišlja o tegobnom životu.

Stvaralačka moć pjesme i riječi se u dubokoj nutrini stvara, rađa u krvi – kao što se sunce svako jutro, iznova, ponovno i posve novo rađa.

Heraklitska struktura tijeka vremenitosti „u iste rijeke stupamo i nestupamo“(Heraklit) i jesmo i nismo – ništa se ne događa slučajno – ništa se ne ponavlja; ne ponavlja se Ništa a Ništa se pojavljuje u tijeku prostorvremenitosti u ljudskom Biću. Ništa ništi sve do Bitka.

„... Iz čvorova

zgužvanih bora

i nestane

u nedostatku sunca

bura

i lica

patnička „

(Ljubav očinska)

To je neizmijerna i neizmjerena ljubav roditeljska „težaka, motike otežale“ od jutra do sutra, iz dana u dan; iz dana u noć – u krv prokrvavljene žile (arterije i vene), ona ubija ljudsko dostojanstvo, lomi ljudski život. To je puls Mile Luburića:

„ Zamire tihi bat u mraku krvave bure.

To slijepci koračaju u znoju,

a pjesma im oblijeva usne

u gangu ludu pretočena.“

(Djedovi)

I žive djedovi, uskrsli u pjesmi; u Riječi – u onom što nije crvotočno a što je vječno.

A „netko od sunca pocrni. netko očajno zaplaka nad praznom čatrnjom“.

Čatrnja bijaše izbavljenje hercegovačkoga hrvatskoga puka od smrti – od stalnoga očajanja za vodom i nad vodom.

Tu su planine njegova zavičaja, opće odredbenice životodajnosti – na jugu Matokit – između pjesničkoga i pjesnikova pogleda i brda – ljubuško polje, duhaništa, vinogorja.

Agonija ljudskih života; silueta – „oči i krv davno isijeni i žuti // ko duhan“ (Siluete) -kakav je život u čeličani; bez snova, ispijeni „grč beznađa u ustima... „(Luburić).

Nekoć mi se čini: treba zanijemiti, ostaviti kritičko pero; ostaviti pjesmotvore da sami govore, jer sve što se kaže o tim riječima je nijemo – „ostaše nebo i gromovi// suhog života tragovi“ (Luburić).

Odlasci kroza ponore, kroz zvjezdano nebo, kroz mutne i hirovite rijeke; kroza puste oceane – a Nebo se otvori; pojaviše se zaštitnici anđeli sirotinje – penjemo se gorko i gordo zajedno s njima „kroz mrak krvave bure“.

Prije večeri „Jutro“ i crnostrijeci umiru od ljubavi pod kamenjem// i otrov već šumi“.

Kako dočekati večer; tutnjeve gromova, opasno sijevanje te „krvave oči, olovni jezici... – tiho su plakala nebesa te večeri i ceste su bile prazne. U duši bi nešto kriknulo i lupnulo mokrim krilima u očaju“; nadire „tišina, gluha i beznadna“ (Luburić). „ „Propuntala se svjetlost , utonuli koraci u baspuće“ – „cestama teku koraci (krvlju zgaženih narova) // blato se lijepi za prste. U duši teška otrovna mrtva voda“ (Večer).

Prema putu u vječnost nas vode okamenjeni koraci tišine i muka.

„Ja slušam avetinjski tihi plač
golih zidova kraj uzglavlja
zatim bi svetačko blijedo lice očas bljesnulo
i mater bi puhнула u čađavi cilindar
petrolejke“

(Mater)

Ah životi naši bivši i sadanji upečaćeni riječju – u stih; u obnovljeni i obnoviteljski starinski život!

„Bio je to svijetli aureol siromaštva,
ta prava prosuta pregršt svjetlosti
što je bljesnula u mom vidokrugu

(Majka).

„Jedino je ona u meni vidjela čovjeka, sina a ne dijete. Nikada o tome nisam razmišljao dok sam je kao zamrljani dječčić vukao za široku pregaču, no to danas dobro znam i ne čudim se njezinim suzama“ (Majka).

Marijo Majko na putu do vječnosti vodi naše plahovito srce, naš duh; prati naše zemaljske i zemljane padove u jaucima praznine, prihvati naš odlazak – „majko // raznesoše me putevi// i ne čuh više gange“ (Odlazak) – i ne čuh više pjesme a pisah je u samoći i nijemosti. Jer „i moja je pjesma duboka“, premda sam se uputio u neuputna prostranstva u sedamnaestoj godini života, pun životnosti – kao zreo mladić; kao zreo pjesnik.

Luburić ne zna za kršćanski dualizam (što bi neki kritici htjeli) – nema politeizma – on je u stalnoj negaciji negacije koja dovodi (hegelijanski i adornoovski) do afirmacije.

Ako negaciju prihvatimo kao zbilju onda je ona nešto materijalno – no iz pjesnika vrišti pjesma – ono duhovno (metafizičko), to je pjesma rođenja i smrti – između kojih se ona ziba i zbiva; to je čimbenik a ne fluidni dualizam. Pjesma vrišti, u njoj se zbiva život; svijet, svemir. Kako bi stari Grci rekli Kozmos (uređenost, uređeni život) – kozmos se zrcali kao harmonija. Pa tužbalice i tužaljke plivaju u ljudskom i kozmičkom Umu – u svevidećem duhu. Nema pobjednika, niti poraženih – da!..... samo krhotine života i smrti. Iz njih niču novi životi, rađaju se nove i opore riječi – te, pjesmotvori krševitoga zavičaja kao mikrokozmosa – apsurdni mišljenja, govora i pjevanja; bitka i vremena u vremenitosti vječnoga arhetipa. Tu progovori patnički zatrpana povijest. Kroza to povijesno mišljenje iz nigdine pojavi se Riječ pjesnika; stamena i čvrsta – opora, očišćena povijesnim burama -

stamena i čvrsta – unatoč prolaznosti vremena ona stoji i uzdiže nas u etire; u smisao stvaralaštva, te u smisao ljudske povijesne opstojnosti.

Stvaralaštvo je smisao ljudskoga života i sam život. U tom kontekstu – življenje – to prokletstvo gdje smo se zatekli, gdje smo se zapekli, te odškrinuli duboga mračna vrata /gdje je Riječ Tijelom postala/ - i pjesma; vrijeme se ne će vratiti...i što je uopće vrijeme.... Križaljka zagonetanja i odgonetanja. Rebus života, životni rebus kratkoga snopa opstojnosti svjetlosti i njezine vidljivosti/ opipljivosti.

Pojavio se kao meteor (Kaštelan) , kao metafora i nastala je pjesma a on nestade – pjesma koja je nastala svednevice svijetli u hrvatsku baštinu; ali i u hrvatsku pisanu budućnost.

Nosio sam te u sebi. Kad sam dobio dopunjenu knjigu s lijepim priložima tvojih najmilijih – odlučih se iskoracit riječju, nakon pet desetljeća od tvojega odlaska – zbog osobnih neprilika odgađao sam slovo o tvojoj VEČERI II. Bogu hvala što te je dao, te napisah nešto škrto o tebi – kakva je i naša zemlja u koju legnemo. Mnogo više ne mogoh, ne zbog tebe, već zbog sebe. Reći nešto suvislo o tvojim pjesmama je svetost. **AMEN.**